

Број
20
пара

БАЛКАНСКИ РАТ

Број
30
филира

УРЕДНИШТВО:
Престолонаследников Трг 2.

У СЛИЦИ И РЕЧИ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК
Душан Мил. Шијачки

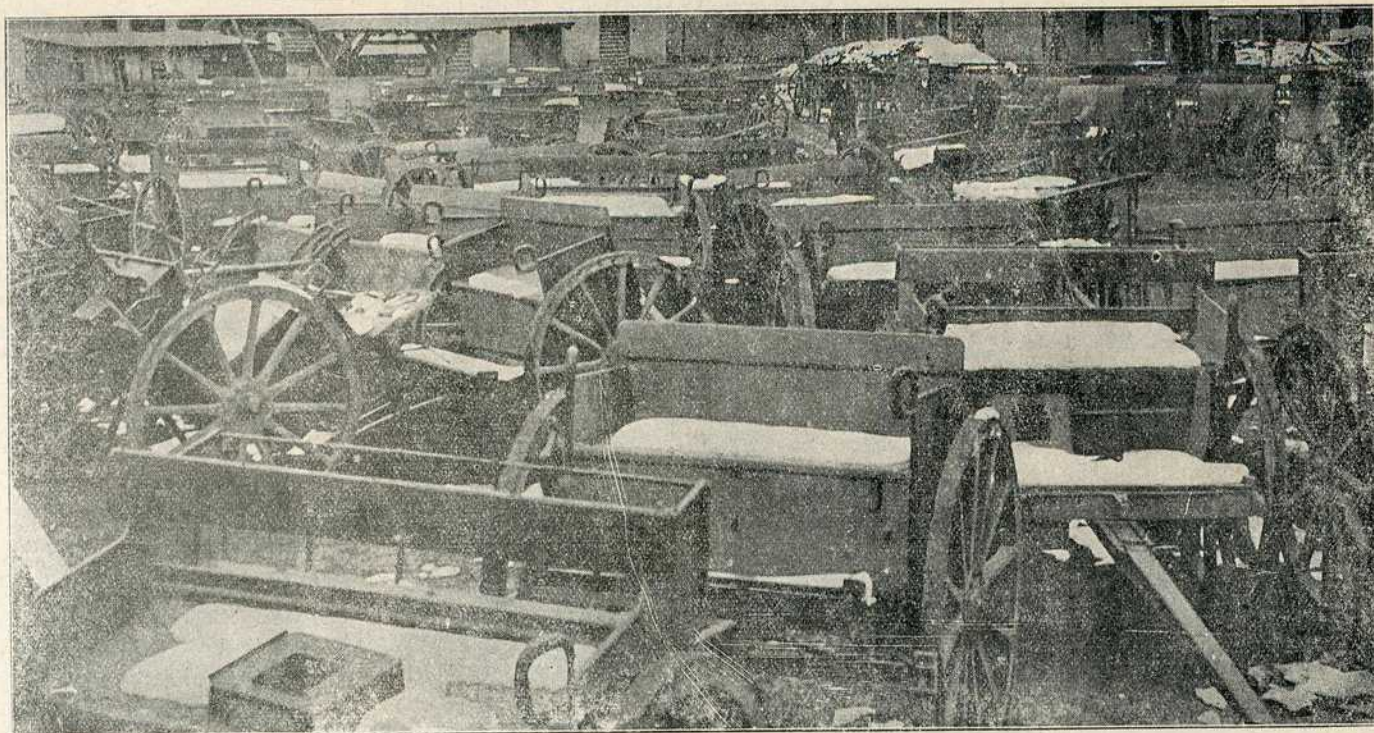
Излази сваке недеље. Ванредно по потреби. — Претплата тромесечно два динара.

НАШЕ ВОЈСКОВОЋЕ

БЕНЕРАЛШТАВНИ ПУКОВНИК
Душан Лешић
Начелник штаба Треће Армије

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Заплењени турски топови и каре. Снимак Жив. Микџа

„РЕЧ САМ ДАО“

— Херојска смрт мајора Николе Благојевића.*) —

Знајући добро од коликога је значаја, да се одржи један ђувик на Чупину Брду, командант дунавске дивизије другог позива, ђенерал Михајло Рашић, узне слушалицу телефонску и отпоче кратак разговор са позицијом:

— Хало, ко је ту?

— Командант батаљона у деветом пуку, мајор Никола Благојевић!

— Овде је ђенерал Рашић.

— Заповедајте, господине ђенерале!

— Позицију, на којој сте, треба да задржите по сваку цену.

— Задржаћу је, господине ђенерале!

— Њу морате задржати.

— Задржаћу!

— Част Србије захтева —

— Задржаћу!

— У крајњем случају —

— У најгорем случају — не силазим одавде жив.

Дајем реч!

— Хвала Вам!

— Разумем!

Говор се прекиде.

После неколико тренутака груну цео бугарски пук на батаљон мајора Благојевића. Удар бејаше силан, луд, дивљачки.

Никола Благојевић је човек у одмаклим годинама, стари официр, који је радио махом у окружној команди на досадним актима и списковима. Од њега се никада не чу хвала; не хваљаше се он својим јунаштвом, не хваљаху га ни други — ма да га нико није ни кудио.

Али дође рат.

Капетан Благојевић свуда бејаше поуздан; стиже свакад на време; сврши посао на задовољство; ако треба стићи непријатеља — трчи пред свима; ако треба позицију задржати — хладан је као лед, непомичан као стена. Знало се, да ни сада од осмог ка деветом дану ју-

лија, на Чупину Брду, не заборавља новопроизведни мајор Благојевић своје дужности.

А он ју је схваћао како је ретко ко може схватити. Батаљон се одупро јуначки, али се бројна снага његова губи према броју нападача. И не само то: она се брзо преполови. И још се смањује.

Стари официр, а млади мајор, командант батаљона, баци још један поглед на своје људе од којих постају лешјеви, погледа тамо од куда би дошла помоћ кад би је било, диже главу небу, као питајући га шта да ради, али му одлука би брза и готова.

Заповеди да се одступа.

Дакле — положај се у овај мах не може одржати.

Али он је дао реч, да са њега неће жив сићи?

Одржаће реч...

Бугари халакнуше и стадоше ускакати у шанац.

Први и други, који беху најближи мајору падоше од метака његова револвера.

Паде и трећи.

Паде и четврти.

— Господине мајоре! — рече му наредник који се не хтеде маћи од њега. — Још би смо се могли спасти.

— Ти иди!

— Не могу без Вас!

— Заповедам!

— Одричем послушност.

Мајор задрхта, сузе му грунуше: не задрхта пред непријатељском силом, али њега старог војника, изненади да му његов млађи одриче послушност.

Виде то наредник:

— Опростите, идем!

Пољуби мајора у раме, па коракну али се стропошта погођен зрном.

Све се то извршило за неколико секунда,

— Реч сам дао! узвикну мајор, па коракну напред, и громогласно кликну:

— Живела Србија!

Његов револвер плану и пети пут, али тај метак бејаше мајор наменио себи.

Куршум прође од десне слепоочне кости па изађе на лево.

Племенита крв шикну, и нестане једног у животу скромног, а на делу великог човека.

*) На страни 568. донели смо слику мајора Николе Благојевића, али омашком слагача под сликом стоји Павле место Никола.

Славни француски маршал Неј тражио је смрт на Ватерлу, вичући: „Ходите да видите како умире маршал француске војске!“

То је дивно; ипак Неј није погинуо: нису га нашли непријатељски куршуми, а он свој није употребио.

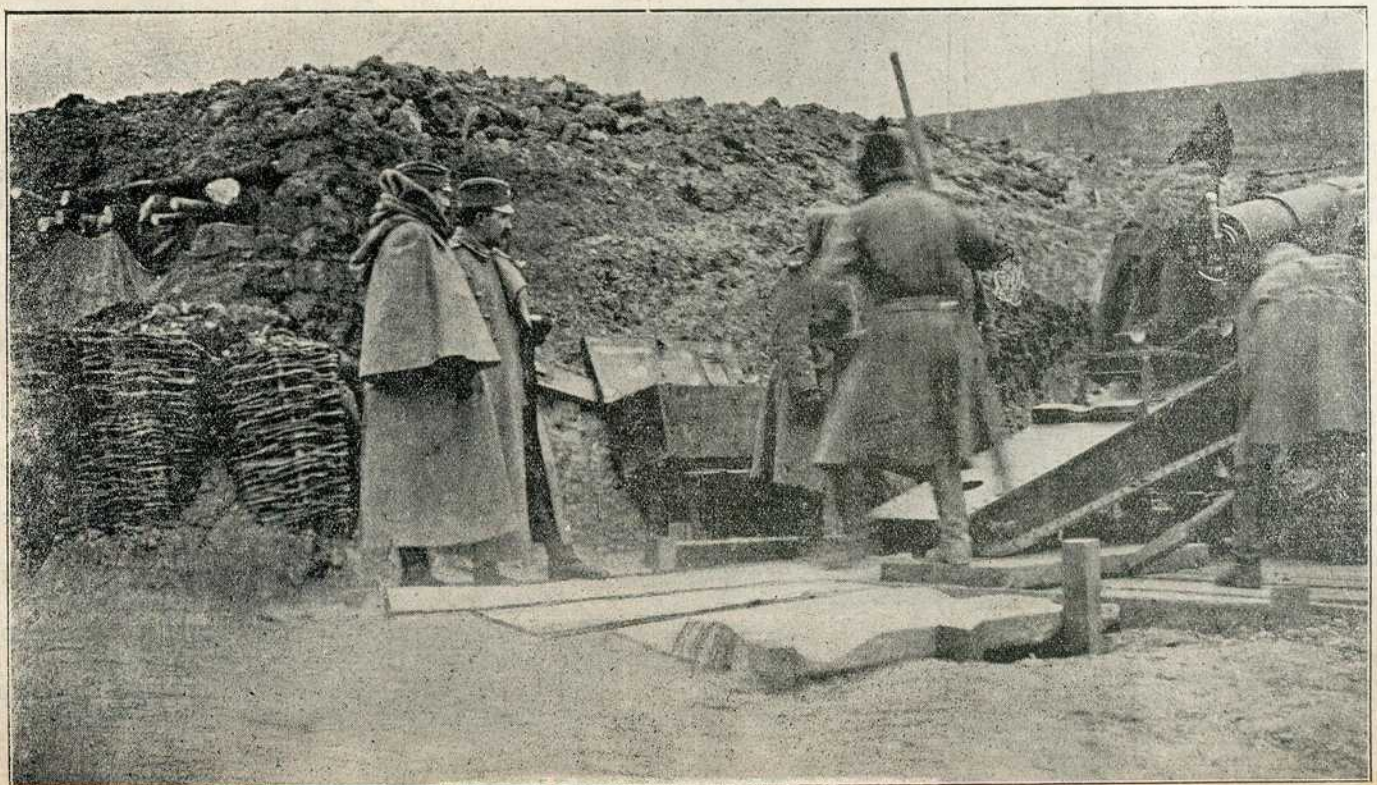
Српски мајор не обзнањује своју смрт: гине зато што треба реч одржати; и њега штеде непријатељска зрна, али он не заборавља да сам има куршума.

Кад је после неколико дана о свему томе било речи у кругу виших официра рећи ће један давнашњи позна-ник његов:

— То је први и последњи пут да се мирни мој Ни-кола забројао: он је зацело мислио да у револверу има само још један метак, па га је чувао за себе. А он је имао два: претпоследњим је покосио себе. а последњи је остао неупотребљен. Када дође дан општег васкрса мрт-вих, Никола ће себе за ту омашку корети...

Потпуковник Властимир Јаковљевић, командант дунавског коњичког дивизиона другог позива са својим официрима под Једреном.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

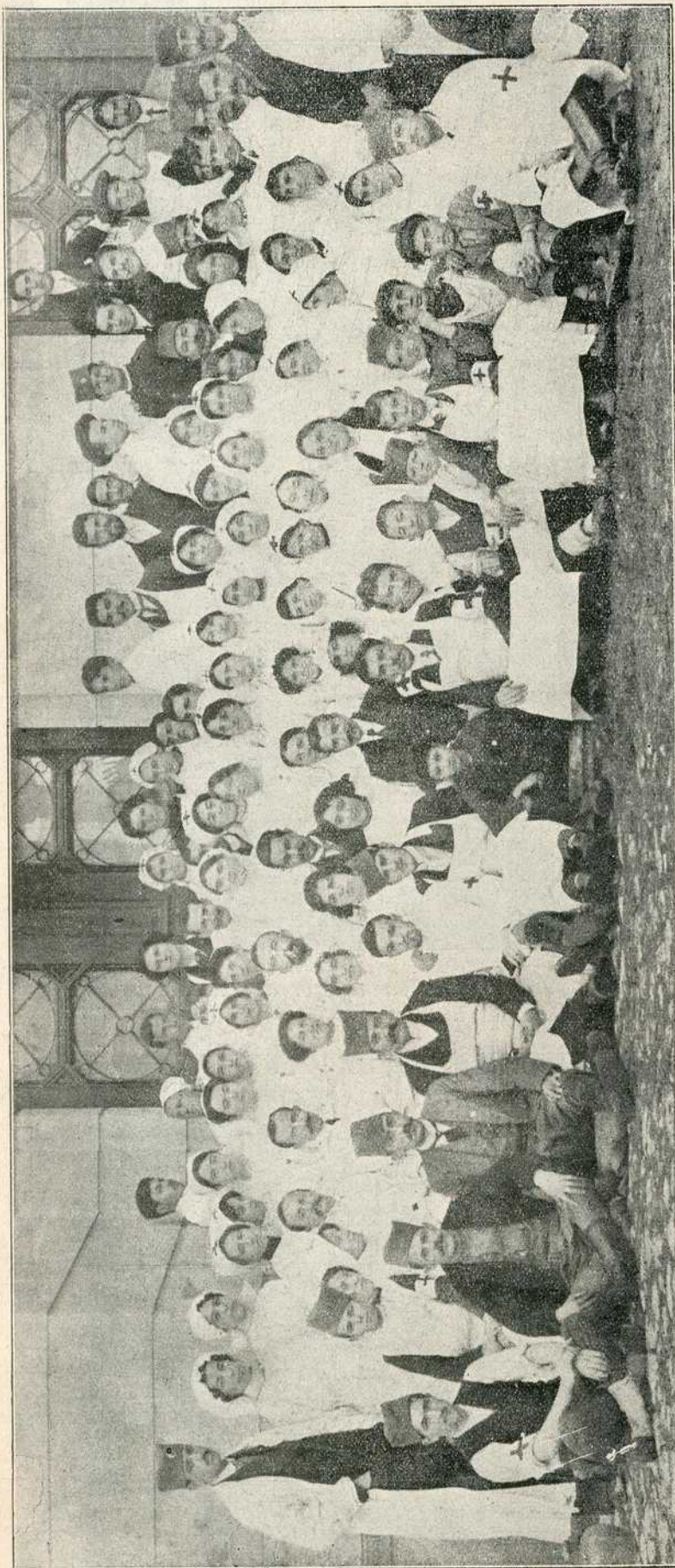
Ратне болнице у Београду

— Две сталне и 34. резервне —

Од почетка рата по свима већим местима у Србији отворане су болнице за рањенике, а нарочито је у Београду био велики број таквих болница у којима је излечено хиљадама дичних српских јунака. Број тих болница нарочито је порастао за време рата с Бугарима, када је у Београду било тридесет и шест војних болница и то:

1. Општа државна болница у Ресавској улици.
2. Општа војна болница у Студеничкој улици.
3. I резервна болница у Касарни 18 пука, код опште војне болнице.
4. II резервна болница у Богословији Светога Саве, у Војводе Миленка улици.
5. III. резервна болница, у трећој београдској гимназији, Његушева улица.
6. IV резервна болница, у Основној школи на Источном Врачару, Студеничка улица.
7. V резервна болница, у Основној школи код Саборне Цркве, Краља Петра улица.
8. VI резервна болница, у Савској основној школи, Босанска улица.
9. VII резервна болница, у Дунавској основној школи, на Дорћолу, Душанова улица.
10. VIII резервна болница, у Војној Академији, Милоша Великог улица.
11. IX резервна болница у Реалци, Узун-Миркова улица.
12. X резервна болница, у Другој београдској гимназији, Македонска улица.
13. XI резервна болница, у Општој болници за туберкулозне, Ресавска улица.
14. XII резервна болница, у Учитељском дому, Шумадиска улица.
15. XIII резервна болница, у Четвртој београдској гимназији, Студеничка улица.
16. XIV резервна болница у Касарни у Горњем Граду.
17. XV резервна болница у Основној школи на Савинцу, Макензијева улица,
18. XVI резервна болница у Палилулској основној школи, Таковска улица.
19. XVII резервна болница у Првој београдској гимназији, Душанова улица.
20. XVIII резервна болница, у Касарни VII пука у Немањиној улици.
21. XIX резервна болница, у Фабрици Шећера, Чукарица.
22. XX резервна болница, приватна болница Аце Ђирковића, Карађорђева улица бр. 71.
23. XXI резервна болница, зграда управе државних монопола, Кнеза Михајла улица број 40. Приватна болница Николе Спасића.
24. XXII резервна болница, приватна болница јеврејске општине ешкенаског обреда, Космајска улица.
25. XXIII резервна болница, приватна болница Антоновића, Хилендарска бр. 11.
26. XXIV резервна болница, Стара Војна Академија, Милоша Великог улица.
27. XXV резервна болница, у Вишој Женској Школи, Краљице Наталије улица.
28. XXVI резервна болница, у Женској Учитељској Школи, Краљице Наталије улица.
29. XXVII резервна болница, у Женској Гимназији, Краља Александра улица.
30. XXVIII резервна болница, у Основној школи на Западном Врачару; Студеничка улица.
31. XXIX резервна болница, у Теразиској основној школи, Дечанска улица.

Свође осамнајесте резервне болнице у Београду, која је била највећа на Балкану

32. XXX резервна болница, у Општинском сиротињском дому.

33. XXXI резервна болница, у Трговачкој Академији, Битољска улица.

34. XXXII резервна болница, у Правном семинару, Гопличин Венац.

35. XXXIII резервна болница, у Дому за глувонемице (стара Касација), Богојављенска улица; и

36. XXXIV резервна болница, у Смутековићу. Приватна болница г. Борђа Вајферта, индустријала

На Брегалници

Јасно трепере звезде,
По поноћи коњици језде;
Ватре се виде далеко.
Стој! чу се да викну неко.

Одговор беше: наши смо,
Бугарин ил' Србин браћа смо!
Ми нећемо пуцати први,
Браћа смо, не тражимо крви.

Одједном плануше пушке,
Подигоше се мишице мушке;
Разви се страхотна борба,
Бију се братство и злоба!

Са једне стране зачу се
Једина реч и крик:
Зар мучки ме нападе брате?
Ноћ је, не видим ти лик.

Ја сам, ја, Србине, брате,
У мојој, треба да знате,
Има још татарске крви,
За то сам пуцао први.

Зар то је, небрате, награда,
Што те онда брањаш, кад страда;
То ми је хвала за Једрене,
И неспане ноћи студене. —

Борба трајаше очајна,
Док Србима не дође одмена;
Тад викнуше јунаци ура!
Брегалница постаде црвена.

Сунце се појави озго,
Србину Бог је помог'о;
Потуче небрата до ноге,
Освети Сливницу, па оде.

Ј.

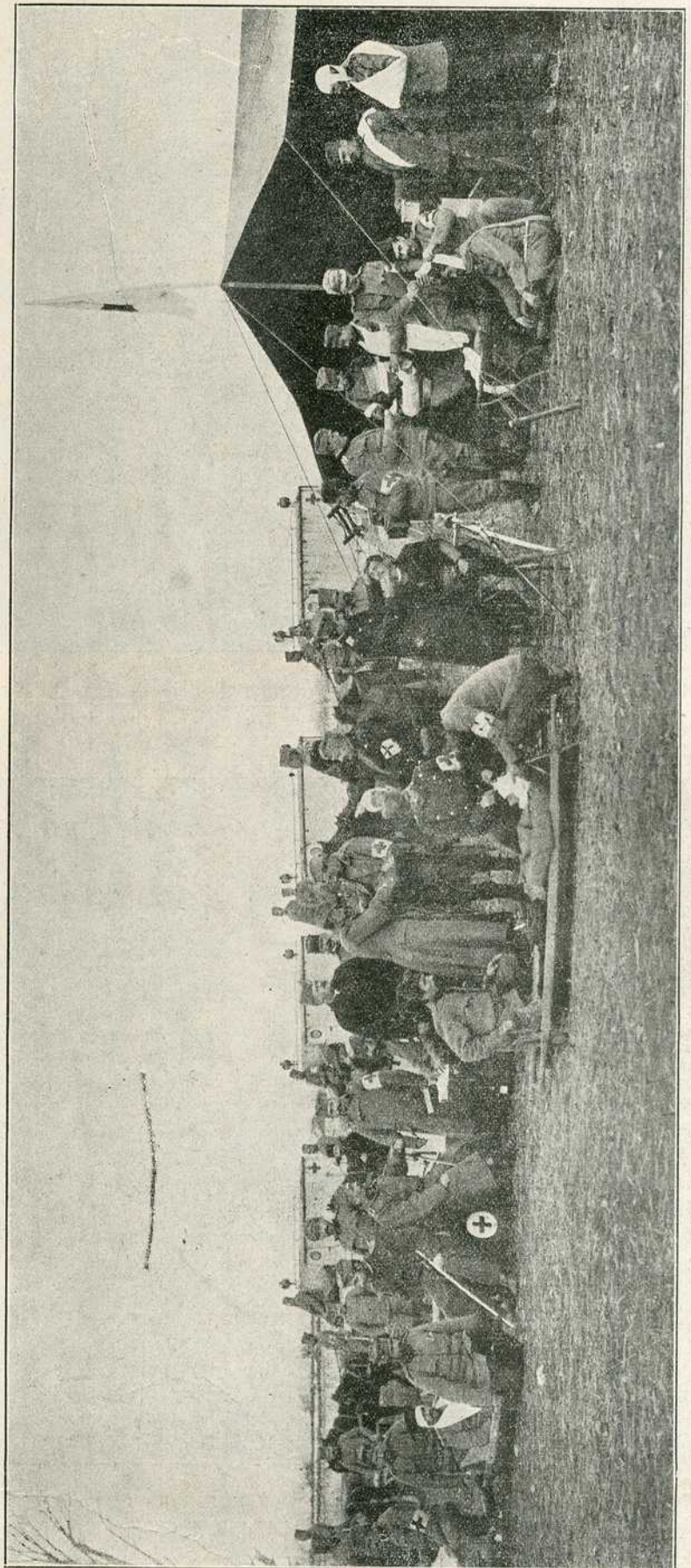
Црногорци осветници Сливнице

Црногорски потпоручник

† **Ђура Николин Бановић** — Сарап

подегао ратним тегобама

Са црногорским Дечанским одредом, као командир прекорничке чете у славном љубитњском батаљону, дошао је на Брегалницу, да се бори за част српску и црногорски пешадијски потпоручник Ђура Николин Бановић-Сарап. Потпоручник Ђура учествовао је у многим црногорско-турским борбама и на свима је излазио као јунак, коме су се дивили. У борбама с Бугарима достојно је репрезентирао прослављену личну храброст Црногораца. Не би му суђено да га погоди непријатељско

Завојниште Недићеве моравске дивизије другог позива набујном пољу.

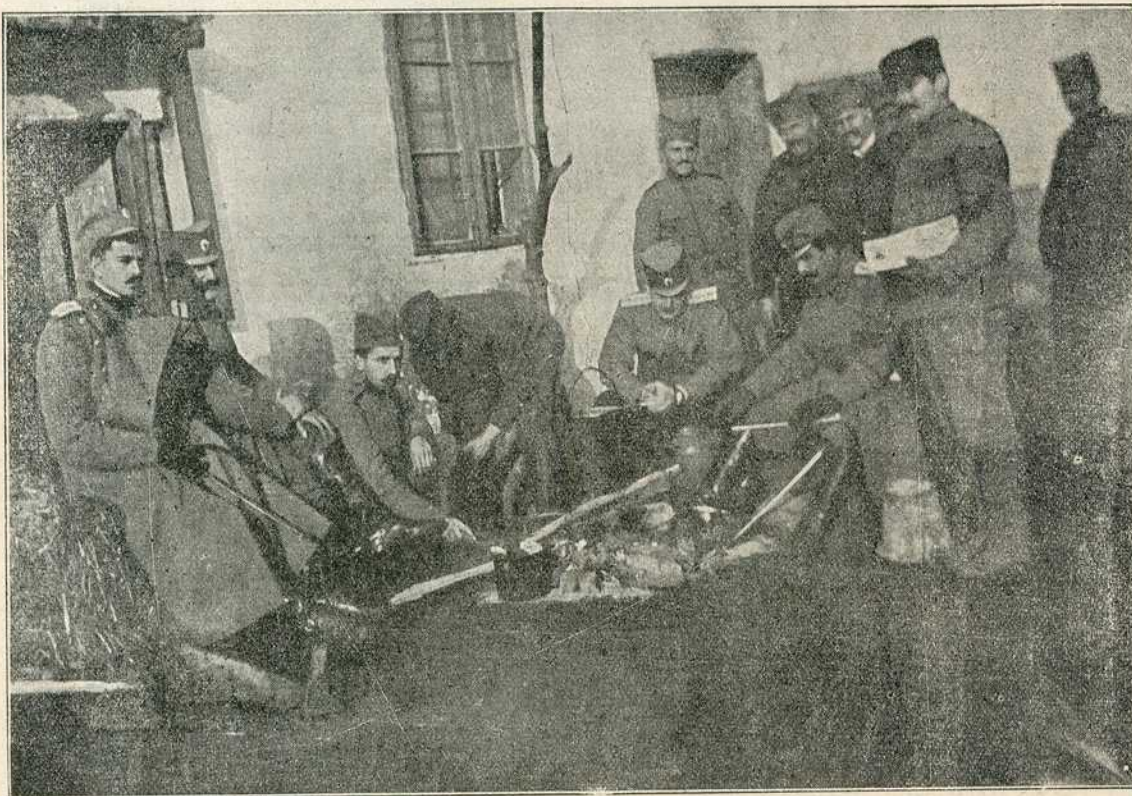
тане, али ни да се жив врати дому своме. Колера, која је пренета из бугарске војске и немилосрдно косила оборила је и овога јунака. Умро је 10. јула у Велесу, у 35. години.

Слава му!

Потпуковник Јеврем Лазиф, командант IV коњичког пука Великог Кнеза К Константиновића са својим штабом у Битољу — после борбе.

Ноћ на бојном бољу: Официри IV коњичког пука крај огња, спремају ручак после марша, у канти из које се поје коњи у селу Асанову — сада Арсеново — код Битоља.

СРПСКА ВОЈСКА

— Како о њој суде страни стручњаци —

„Српска војска је, по моме мишљењу, најозбиљнија и најбоља војска на Балкану... Ја могу да говорим са толико више независности и у толико боље, што сам пратио борбе свих главних балканских војска. Србин

је од истог грубог и примитивног штофа као и Бугарин, и са исто толико издржљивости у трпљењу и храбрости пред смрћу, али он има над Бугарином једно огромно морално примућство: Србин је, у пуном добром смислу те речи, цивилизовано биће. Он је финији, интелигентнији, вештији да маневрише но његов противник, а ипак уноси исто толико храбрости и бујности. То није Монгол, него Словенин. У организацији трупа осећа се то више духовно стање. Организација је безмерно брже схваћена. И команда, из истих разлога, изгледа ми да показују исту надмоћност“...

Елен де Пенерен
Францу

— Српска војска је толико одлична, да ја немам речи, којима би могао изразити своје дивљење о њој. Ја сам видео испред Флорине једну српску дивизију у покрету, и тада сам се уверио о храбрости, вештини и издржљивости српског војника. Ја вам ово не говорим као новинар, већ као резервни официр, јер сам и сам учествовао у прошлом рату.

Оп. Мелас (Грц)

— Битољска битка је дело српске војске, које је достојно поштовања... Имало је да се одбаци отпоран непријатељ са јаког, добро спремљеног положаја и савладају тешке теренске препреке. И Турци су се добро тукли. Они нису подлегли само бројној надмоћности, него и бољем вођству и уметности храбре српске војске, која је овде дала највећи успех целог балканског рата“.

Oberstlieutenant Immanuel.

„У кумановској битци, која је трајала два дана, продужила се гоњењем непријатеља, и била је крунисана решавајућим успехом, узело је учешћа

пет дивизија, и то три у првој борбеној линији, а две у резерви. Свака дивизија из прве борбене линије имала је по један пук у резерви; најзад сваки пук је држао спреман за сваку случајност по један батаљон.

То је слика артикулисане војске, распоређене на паметној дубини чији командант располаже средствима акције, каквима смо ми привикли да се служимо. Напади нису вршени ноћу већ дању, — услов који једини олак-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

шава маневрисање, сарадњу разних родова оружја, одлучни напад, употребу резерви и дозвољава да се врши гоњење непријатеља, које доноси зреле плодове победе и жетву лаворика.

Између нешто варварског начина бугарског и разумне, сређене тактике Срба, очигледно је да при истој храбрости борба није једнака. Бугари ни у ком случају нису могли да победе; они чак нису имали снаге ни да се одупру. Њихов пораз био је брз и потпун. То је у осталом само логичка последица доказаних истина.

Бенерал Жерифис (Француз).

Српском сељану

— Кнез Иво Војновић —

Писац „Смрт мајке Југовића“, знаменити Дубровчанин кнез Иво Војновић, гледајући српске ратнике по београдским болницама, дивио се њиховој издржљивости, свести и јунаштву. Из његова одушевљења никло је ново песничко дело његово: „Пред објављеном будућности“. Из тога доносимо ову дивну песмицу српском ратном сељаку :

Ој! ви руке вјерне,
жуљаве, црне руке
што мотиком и плугом
дајете причест и храну
незаситноме човечјем гладу, —

Ој! ви, ноге трудне,
неуморљиве, тврде ноге
које друмови и вријеме
гвозденим копитом
болова и шутње
оковаше грозним, —

Ој! ви, прекинуте гране,
живога стабла живота,
што видјех источене, увехле, блиједе
падати под сјекиром
правде,
ко сломљене удове
Партеновских боговских кипова,

Е сад и мене,
ходочасника освете и наде
из земље сунца и грובה,
гдје на кољена падам
па руке и ноге ти твоје
сељаче српски
дрхтавим уснама љубим,
помашћу крстим
и махрамом с појаса бришем,
јер саме испунише
тајанствено слово спасења :
— Смрт је побјеђена смрћу! —

Преглед јонџа после дводневног марша у Флорини.

Обилазак коњичког кантонмана у Флорини.

Бегство једне турске породице из једренског вилајета у Цариграду

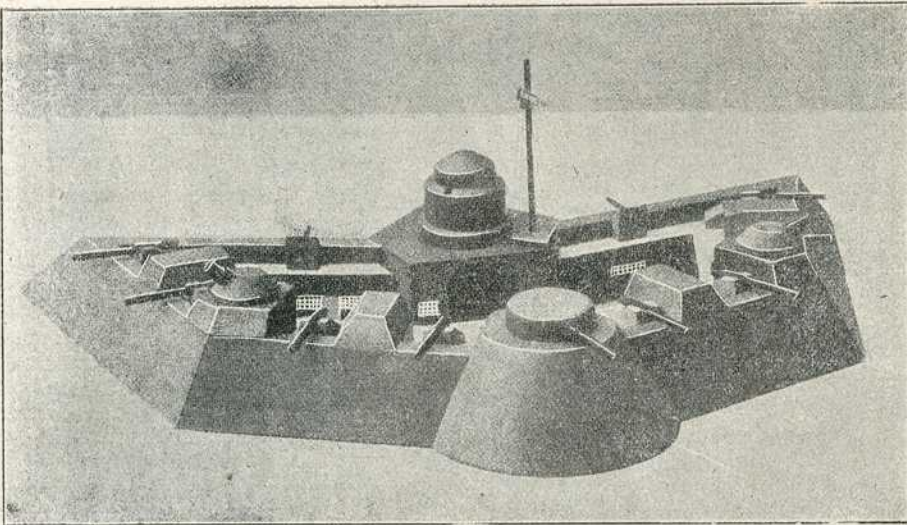
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Српске земунице под Једреном

Г-ђа Мамулов негује

Изглед главног утврђења на Једрену

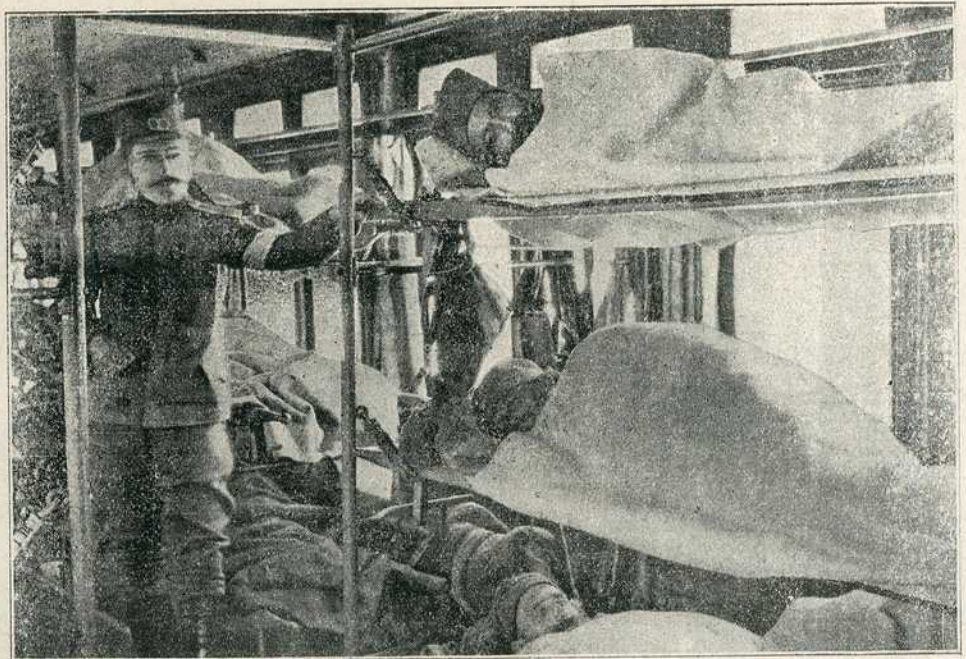
Грбови српских јунака под Једр

Сахрана јунака резервног поручника Радомира Комненовића у Тетову

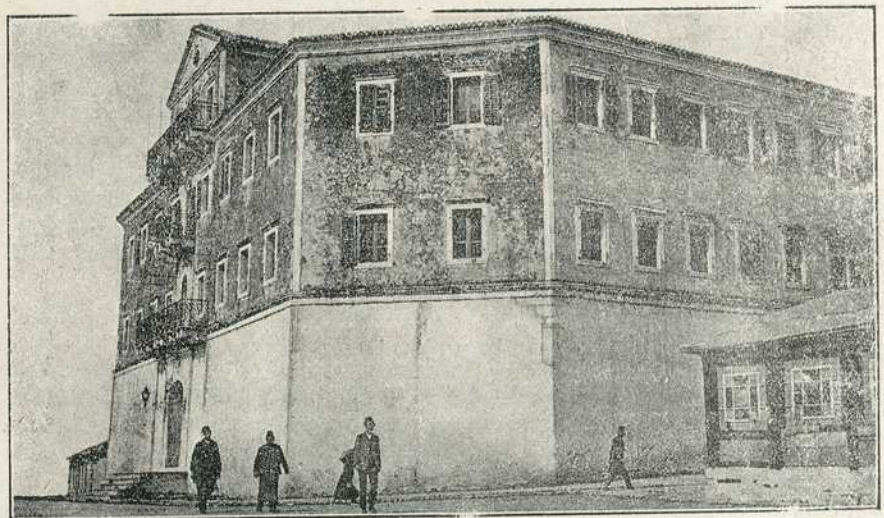
у е каше рањенике

Унутрашњост српског санитетског воза

Јереном, крај српских земуница.

Са Приморја: конак у Драчу

Поткивање волова на бојном пољу

ОТАЏБИНО МОЈА...

Отаџбино моја, светилиште сјајно
Ризницо знамења, стега покрхани
Гробље витезова, јунака незнани
Свето обележје... Отаџбино моја!...

Отаџбино моја, на грудима твојим
Добио сам живот, ја за тебе живим,
Славим те и вазда ја се теби дивим,
Ти орловско гнездо... Отаџбино моја!...

Отаџбино моја, љубав ова силна,
Везује ме са те, ти си моја мати,
И за твоју славу син ће вазда дати,
Крв и живот млади... Отаџбино моја!...

Отаџбино моја, бразде изоране
Са ралом и крвљу, са зрном и плачем.
На бранику твојем сад с победним мачем
Стоје борци славни... Отаџбино моја!...

Отаџбино моја, твоји сури крши,
Нису ништа тврђи од груди синова,
За тебе ће вазда јато соколова
У смрт ко у живот... Отаџбино моја!...

Отаџбино моја ти бејаше мати,
Милоша и Југа, Душана и Марка...
Васкрсли су они и љубав им жарка,
Сви су данас такви... Отаџбино моја!...

Жарко Лазаревић.

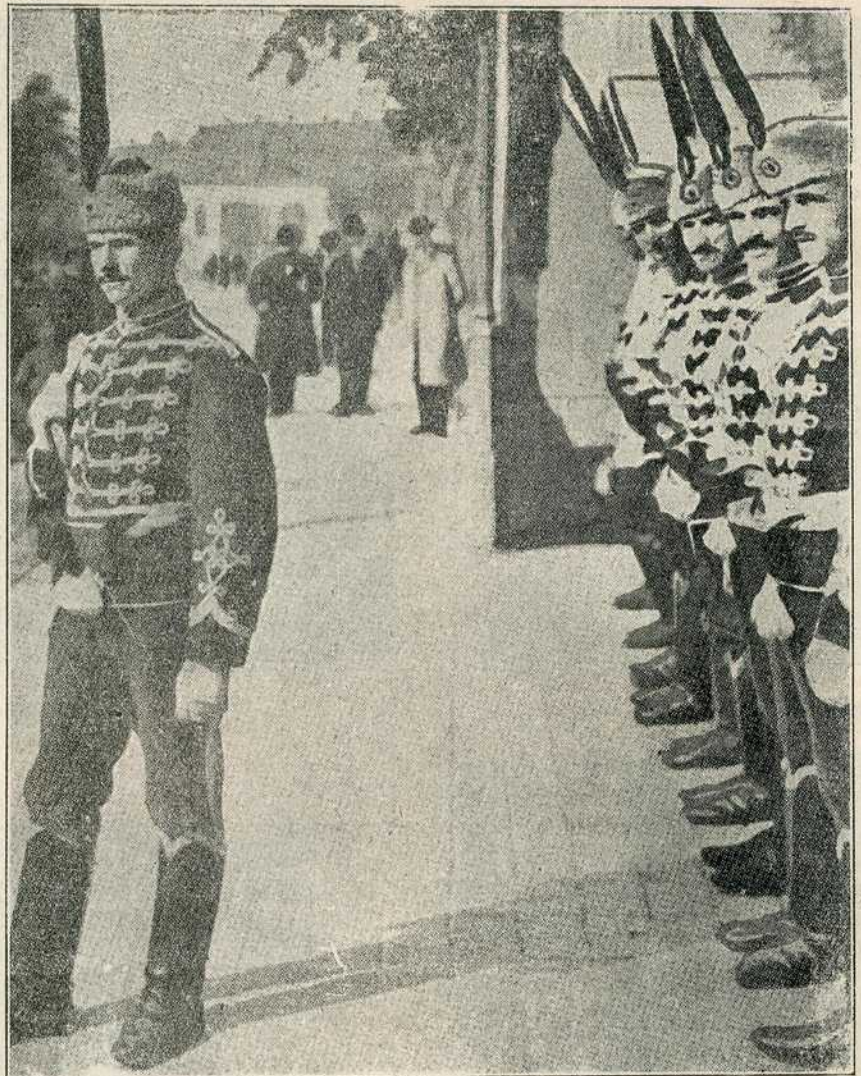

НАШЕ ВОЈСКОВОЂЕ.

Пуковник Ванлијћ.

Преко педесет година у редовима српске војске налази се још држећа старина пешадијски пуковник у резерви *Јован Ванлијћ*, који је и у овим ратовима веома крнисно послужо као командант дунавске дивизијске области. У време рата команданти дивизијских области имају пуне руке посла, али је Ванлијћ не само свугде стигао и сваки посао на време свршио но је он успевао да истовремено врши дужност главног благајника Црвенога Крста, која је била скопчана са врло великим напорима. Много пута по целе ноћи пробденисао је он на послу у Црвеноме Крсту, и право из Црвенога Крста, без одмора, ишао на дужност у дивизију. Две такве дужности и за много млађег човека биле би премного и само великој љубави његовој према општем добру има се захвалити, што је имао снаге, да све послове нај-успешније савлађује на опште задовољство.

Пуковник је стари и цењени наш ратник и јунак. У војску је ступио 1. августа 1863. године, а официјер је постао на нову 1872. годину. У првome рату учествовао је као поручник на Јавору, испод Радованских положаја, око Шиљеговца. У другоме рату као капетан учествовао је на Јавору и у борбама код Ниша. У првome рату награђен је сребрном медаљом за храброст а у другом Таковским Крстом с мачевима. Пред сам српско-бугарски рат, у априлу 1885. постао је мајор и у рату с Бугарима командовао београдским је седмим пуком, с којим је допро до Три Уши. И ако у томе рату нисмо имали успеха Краљ Милан, да награди храброст мајора Ванлијћа поздравио га је, као рањеника, у Белој Паланци чином потпуковника. Пуковник је постао 2. августа 1893., а пензионисан је, по молби, у мају 1902. Рањен је у првом турском рату код Огријевца, испред Јавора, а у бугарском два пута 7. новембра у леву, а 15. у десну руку. За заслуге одликован је орденима Светога Саве

Из Софије: Војници из гарде бугар. краља Фердинада.

и Таковског Крста, другог степена, Белог Орла, трећег степена, Милоша Великог четвртог степена, медаљом за војничке врлине и др.

У последњим ратовима учествовала су му и два сина. Артиљеријски мајор Живојин, са градском артиљеријом био је на Куманову, Битољу, под Једреном и на пиротским положајима и свуда се видно истицао. Млађи, пешад. мајор Михаило, чију смо слику донели на 457 стр. био је један од прослављених јунака кумановске и прилипске битке. У првој је рањен у леву слабину, а на Бакарном Гумну рањен је у лево раме веома тешко и једва је од ње прездравио, али је остао неспособан за трупу службу. Да награде његове војничке врлине министарство војно га је као свога питомца упутило у Француску, да изучава војну администрацију.

Породица Ванлића може бити поносна, што је достојно одужила свој дуг Отаџбини.

Пуковник Киклић

Пуковника артиљеријског Душана А. Киклића, чију смо слику донели на 489. страни, затекао је рат као потпуковника на положају команданта дунавског пољског артиљеријског пука. Ратним распоредом као један од најбољих наших артиљераца одређен је за команданта артиљерије у трећој армији, која је дејствовала од Преполца и Подујева на Косово, Призрен и Јадранско Море. У бугарском рату остао је на истом положају и командовао је артиљеријом од Велеса на Штип, Кочане, Радовиште до додира с Грцима. Заслуге артиљерије у оба рата велике су, па се мора признати и заслуга њеном команданту, у толико више, што је пуковник Киклић био један од оних, који је из руске војске, као што је др-

Деветнајеста резервна болница у Београду

Колера коси у турском логору на Чаталџи

Станојло Димитријевић, шеф војне поште шумадијске дивизије другог позива, са помоћним особљем

жавни питомац, пренео у нашу артиљерију модерну употребу артиљеријске ватре.

Пуковник Киклић свршио је нашу Војну Академију са 17. класом, а своје знање усавршио је у севастипољској градској артиљерији и у Петрограду, где је свршио курс школе гађања са нарочитом похвалом.

За заслуге у ова два рата награђен је пуковничким чином и орденом Белог Орла.

Пуковник Душан Пешић

Међу млађим нашим официрима на које су велике наде полагане, као на будуће наше војсковође, и који су те наде у пуној мери оправдали, једно од почасних места заузима ђенералштабни пуковник Душан Пешић. Колико су меродавни војнички кругови полагали на његове способности и на његов војнички таленат показ је положај, који му је у рату додељен. Он је био одређен за начелника штаба треће српске армије, која је имала врло важан и крупан задатак.

За успешно изведен величанствени ратни поход наше Треће Армије на Косово, за брзо извршење дугих и тешких маршева ове армије са Косова преко Карадага на Куманово—Катланово ради битке на Овчем Пољу, оданде кроз Качанички теснац на Фегизовић, до Призрена, Бачковице а особито за успешно извршење историјског марша на Приморје и излазак наше војске у Медову и Драч поседање и прво организовање ове просторије у првом српско-турском рату има великих и несумњивих личних заслуга начелник штаба ове армије пуковник Душан Пешић, који је био десна рука седог јуначког и искусног команданта армије ђенерала Боже Јанковића.

У српско-бугарском рату у најкритичнијим тренутцима пуковник Душан Пешић показао се потпуно на висини свог положаја и штета је што неки његови предлози нису примљени.

Широке свестране спреме вредан и предузимљив и у обичном животу скроман ужива неподељено поштовање, а два рата у којима је имао тако видну улогу несумњиво су показали, да је Душан Пешић из кола оних виших српских официра младе генерације, који су част наше војске.

Пешић је из 22 класе Војне Академије, у којој је, и

на вишем курсу, међу одличним друговима био први у рангу. Какав је био у школи такав је био и на бојном пољу, те је заслужно добио Карађорђеву звезду с мачевима и пуковнички чин.

Пуковник Никола Стефановић

Ђенералштабном пуковнику Николи Стефановићу (слика на 537 страни) додељен је пун части положај помоћника начелника штаба Прве Армије и на томе положају он је корисно послужио у целом српско-турском рату. По закључењу овога рата пуковник Стефановић је враћен на пређашњу своју дужност начелника опште војног одељења.

Стефановића убрајају у наше најбоље ђенералштабне официре, а да и у војничким врховима имају ласкаво мишљење о његовим способностима показује положај који му је у рату додељен.

За ратне своје заслуге добио је највеће одликовање Карађорђеву Зvezду с мачевима и унапређен је у чин пуковника, а по закључку рата добио је и положај команданта дринске дивизије, те је као такав учествовао и у походу против упада Арнаута.

НОВО ЈЕВАНЂЕЉЕ.

— Утеха једног свештеника рањеном јунаку —

Кроз простране, светле собе у којима рањеници леже на чистим, болесничким постељама иду групе посетилаца. Једни дају понуде, други се распитују, трећи слушају ратничке приче. Али поред једне собе, у којој леже тешки рањеници, пролазе сви тихо на прстима, да не поремете мир рањених јунака...

Унутра, у дну те собе, лежи један рањеник. Полунаслоњен на неколико узглавља, лежи он а на бледоме лицу исписани су невероватни болови, којима он неће да да гласа. С времена на време само шкрипне зубима, угуши ропак и тада се на његовим уснама појави сукривица, коју једна милосрдна сестра, лако као дахом, брише. Два метка пробила су му груди...

Један свештеник из Војводине прилази лагано бо-

БОЛНИЧАРКЕ ЦР КРСТА У КРАЉЕВУ ЗАВРЕМЕ БАЛК. САВЕЗ. РАТА 1910.

Српски
Музеј

леснику, који је све узнемиренији. Хвата га благо за руку и за чело и почиње полугласно да му говори:

— Слушај брате! Тебе су сломиле ране, јуначе! Али не клони. Радуј се...

И тада свештеник завлачи руку у дубоки џеп своје мантије. Мислио сам, сад ће извући свету црквену књигу, да прочита молитву од утехе. Али свештеник извлачи једну белу хартију, расклапа је и шири преко рањеника. Мапа! Карта Балканског Полуострва!

— Слушај брате, слушај јуначе, радуј се! наставља свештеник, твоји другови наставили су твоје дело.

...Трубе српских коњаника проломиле су се кроз Дојчинов град. И показује једну тачку у дну полуострва.

...Плотуни српских пукова грме на Мраморном и Црном Мору, пред Цариградом. И свештеник превлачи једну линију пред некада моћним Стамболом.

Рањеник се утишао и његове су очи лагано клизиле за свештениковим прстом. А он је настављао;

...Последње турске чете дрхте пред нашим армијама. Српско оружје одблескује се у валима, који запљускују древни Драч. И свештеник превлачи прстом на трећу страну полуострва.

...На Призрену и Прилипу се лепрша српска тробојка. Око Битоља грме српски топови. По Јадрану су запловили наши војнички чамци. И свештеник једно за другим показује место за местом.

Рањеник је заспао, руку пружених преко мапе и радовна, светла лица као да је чуо најузвишенију, најспасоноснију молитву и утеху.

Наредба Краља Фердинанда.

— Којом је објављен Букурешки Мир —

Бугарски краљ Фердинанд по закључењу Букурешког Мира упутио је својој војсци наредбу, у којој опомиње на победе у рату с Турском „који је завршен потпуним триумфом бугарског оружја, у коме су бугарске

трупе својом храброшћу и дисциплином задивиле свет и оживеле славу старих бугарских царева“.

Затим се у наредби вели ово:

„Војници, у тренутку кад сте требали да се вратите својим огњиштима, дошло је за све нас ново зло. Наши савезници, с којима смо имали одређене уговоре, напустили су нас, хтели су нам отети оно, што је искомбирано десетинама хиљада јунака. Огорчен због овог неверства бугарски народ, почевши од владара до последњег сељака и радника, није се могао помирити са овом отимачином.

„Ни један бугарски патриота није могао добровољно и без рата пристати, да се Битољ, Охрид, Дебар, Прилип, Солун, Серез и други бугарски крајеви у којима живе наша браћа, отму од Бугарске.

„Изазвани од наших бивших савезника, ми смо против наше воље, морали примити нови и тежак рат.

„Тај рат био би крунисан успехом, да читав низ непредвиђених политичких околности није сломио наше снаге. Притиснути са свих страна, ми смо морали потписати Букурешки Мир, јер наша отаџбина није имала моћи да ратује са пет суседа без опасности да изгуби све. Исцрпени и уморени али не и побеђени, ми смо морали савити наше славне заставе до бољих дана.

„Војници славом увенчани! Остављајући редове ваших јуначких пукова, ја сматрам за свету дужност да вам и у име Бугарске искажем моју срдачну и дубоку завалност за све жртве, све муке и све невоље које сте имали да издржите за време овог циновског рата. Бог нека вам плати за све што сте учинили. Историја и потомство осудиће, цениће, и златним словима забележиће колико сте ви себе задужили за отаџбину. Ја желим да се здраво вратите својим огњиштима да се са новом снагом и енергијом предате својим мирним пословима, да слобода и благостање цветају око вас. Причајте својој деци и унуцима о храбрости бугарских војника и спремајте их да једнога дана заврше дело које сте ви отпочели.“

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Њаши јуџаци

— Милутин Бабовић, стари усташ, са својим синовима —

Из проређенога кола дичних српских ускока, који годинама четоваше и по угледу на старе горске хајдуке, заштитник сиротиње раје, који знадоше увек „стићи и утећи и на страшном месту постојати“ доносимо лик једнога вреднога и заслужнога са два тића, који свишекрило у његову гњезду. Наша слика представља старог хајдука и четовођу Милутина Бабовића — Телеграфа су два његова сина, Михаила, студента филозофије, и седамнајестогодишњег Милића, ђака петог разреда гимназије. Бабовић из Полица код Плеваља, као дечко од 17 година отишао је гори у хајдуке, гоњен жудњом за освету Турцима, за које је он био страх и трепет скоро четири деценије. Напустивши огњиште често је из Црне Горе и Србије ускачао у свој родни крај да се свети зумћарима. Када је објављен рат за освету Косова Милутин је повео већу чету у којој су му била и оба сина. Био је у претходници Треће Армије и у крвавој борби на Тенеш-Долу тешко је рањен и он и син му Михаило Бабовић се достојно одужио своме роду.

Турска војска у рату

— подела, задаци и команда —

За свој неуспех у Балканском Рату Турци у многом имају да захвале својој тромости у извршењу мобилизације и спорашу на послу концентрације, јер се турски војник и у овоме рату показао храбар и срчан, а материјална спрема турске војске била је и потпунија и боља од спреме њених противника.

Полазећи у рат главна команда поверена је министру војном Назим паши, коме је за начелника штаба одређен Пертеф паша.

Источна армија: командант: *Абдулах паша*, начелник штаба: *Џевад беј*. I армијски корпус: *Јавер паша* 1., 2., и 3. пешад. дивизија, 30 батаљона, 72 топа = 20.000. II армијски корпус: *Шефкет Торгут паша* 4. и 5. пешадијска дивизија, 20 батаљона, 48 топова = 12.000. III армијски корпус: *Махмуд Муктар паша* 7., 8., и 9. пешадијска дивизија, 36 батаљона, 72 топа = 20.000. IV армијски корпус: *Абдук паша* 12. пешадијска дивизија, две редифске дивизије, 30 батаљона, 72 топа = 20.000. Коњичка дивизија: *Салик паша* 8 пукова, 6 митраљеских оделења, 6 батерија = око 2000 сабаља и 24 топа.

У почетку рата располагала је Источна Армија са 110 батаљона, 32 ескадрона и 288 топова, бројно око 74.000 бораца.

Армијској команди бејаше у почетку потчињена:

Посада Једрена под командом *Шукри паше*. Једренску посаду сачињавали су: 10. и 11. пешадијска дивизија из XV армијског корпуса (по 10 батаљона), једренска редифска дивизија и још две редифске дивизије: *Гимилдин* и *Баба Ески*, свега 51 батаљон. Овоме ваља додати одговарајућу артиљерију, пионере и друге тврђавске трупе. Бројна јачина свих трупа у Једрену била је око 40.000 бораца.

Источна Армија бејаше прикупљена на простору *Лозенград—Једрене—Баба Ески* са коњичком дивизијом пред фронтом код Сејмена. Намера је била: држати се

у почетку одбране противу бугарских трупа, чије се наступаше очекивало на Једрене и на међупростор Једрене—Лозенград.

Западној војсци био је командант *Али Риза паша*. Ова се војска састојала из више група, потпуно одвојених на пространом, брдовитом и у комуникацијама оскудном македонском, старосрбијанском и албанском војишту. Те групе имађаху да дејствују ексцентрично према појединим савезничким војскама. Оне су дејствовале потпуно самостално и без икакве међусобне везе и споразума.

Вардарска Армија. Командант: *Зеки паша* V армијски корпус — *Кара-Саид паша* 13. и 14. пешадијска дивизија, 23 батаљона, 48 топова = 16.000. VI армијски корпус — *Џавид паша* 16., 17., и 18. пешадијска дивизија, 33 батаљона, 72 топа = 30.000. VII армијски корпус — *Фети паша* 19., 20., и 21. пешадијска дивизија, 33 батаљона, 72 топа = 28.000. Саставу ове армије припадале су још две дивизије редифа I класе (Скопље, Битољ) и четири дивизије II класе (Приштина, Штип, Призрен и Митровица), чија јачина бејаше различна (8—12 батаљона, често врло слабог бројног састава). Укупна јачина Вардарске Армије може се рачунати на 104.000 људи борбеног састава, узимајући просечно стање редифских дивизија 5000 људи. Ова армија намењена је за дејство према Србији на централном (северно-македонском) војишту.

Струмска група командант: *Али Надир паша* 15. пешадијска дивизија из састава V армијског корпуса; селеска редифска дивизија II класе; драмска редифска дивизија II класе и солунска редифска дивизија I класе. Свега у групи 38 батаљона, 72 топа = 28.000 људи. Овој групи, прикупљеној главним снагама око Струмице, било је поверено затварање пута, који је водио низ долину Струме ка Солуну, Серезу, Кавали.

Североалбанска група командант: *Хасан Риза паша*. Ову групу сачињавали су: 24 пешадијска дивизија, елбанска редифска дивизија, скадарска редифска дивизија,

Турски бегунци после битке на Чорлу.

Резервист турске артиљерије приликом примања своје ратне опреме.

арнаутски добровољачки одред. Свега 33 батаљона, 36 топова = 34.000 људи. Задатак групе био је заштита Северне Арбаније и одбрана утврђеног Скадра.

Јужно-македонска група командант: *Хасан Таксим паша*. Ова војска имала је задатак да спречи наступање Грка у Македонију (Солун) и у Епир (Јужну Албанију) — Јањину. За први циљ одређена снага налазаше се око Кожана. Та је снага била под непосредном командом Таксим паше. У њој је била 22. пешадиска дивизија и једна дивизија редифа II класе (Населич) = 14.000 људи. Епир је бранила европска војска под командом Есад паше, састављена из 23. пешадијске дивизије и јањинске редифске дивизије = 13.000 људи. Јачина дакле целе јужно-македонске групе била је 38 батаљона и 72 топа = 27.000 бораца.

Дивизија код Кирџали: За заштиту железничке пруге Димотика—Гимилцина—Серез, једину комуникацију за снабдевање свих делова Западне војске, и за везу између Струмске групе и Источне Армије, била је код Кирџали, у долини Арде, једна дивизија, састављена од низама и редифа. Јачина ове дивизије износила је 10.000 људи са 24 топа.

Укупна јачина турске војске износила је: на *Источном војишту* Источна армија 74000, посада Једрена 40000, укупно 114000.

Западна војска: Вардарска армија 104000, Струмска група 28000, Северо-албанска група 24000, Јужно-македонска група 27000, Дивизија код Кирџали 1000, укупно 193000.

Ако од горњег броја изузмемо трупе у Једрену, Скадру и Јањини као тврђавске посаде, и трупе одређене за заштиту комуникација (струмска група и дивизија код Кирџали) остају као праве *пољске трупе*, употребљиве за акцију: Источна армија (против Бугара) 74000, Вардарска армија (против Срба) 104000 и Кожанска група (против Грка) 14000.

Укупно борбена снага Турске била је 192000 људи. У сравнењу са убојном снагом савезника, турска војска беше за половину слабија. Но не треба заборавити и доста знатне турске добровољачке чете, које су се нарочито дале осетити на фронту према Србији, Арнаути.

Турска ратна флота располагала је овим јединицама, употребљивим за борбу на мору: 2 оклопаче („Хајредин“, и „Торгут“); 3 мале крстарице („Месудија“, „Меџидија“ и „Хамидија“) и 20 торпедњача.

Осветници Косова и Сливнице

Пешадијски капетан друге класе † **ДРАГОМИР ВЕСОВИЋ**
Слвано пао на Пепелишту.

У крвавој борби на Пепелишту, код Криволака, где су Бугари навалили великом снагом на слаба оделења наше тимочке дивизије другог позива, славном срцу је пао 19. јуна јунак капетан Драгомир Т. Весовић, командир прве чете, првог батаљона, првог добровољачког пука.

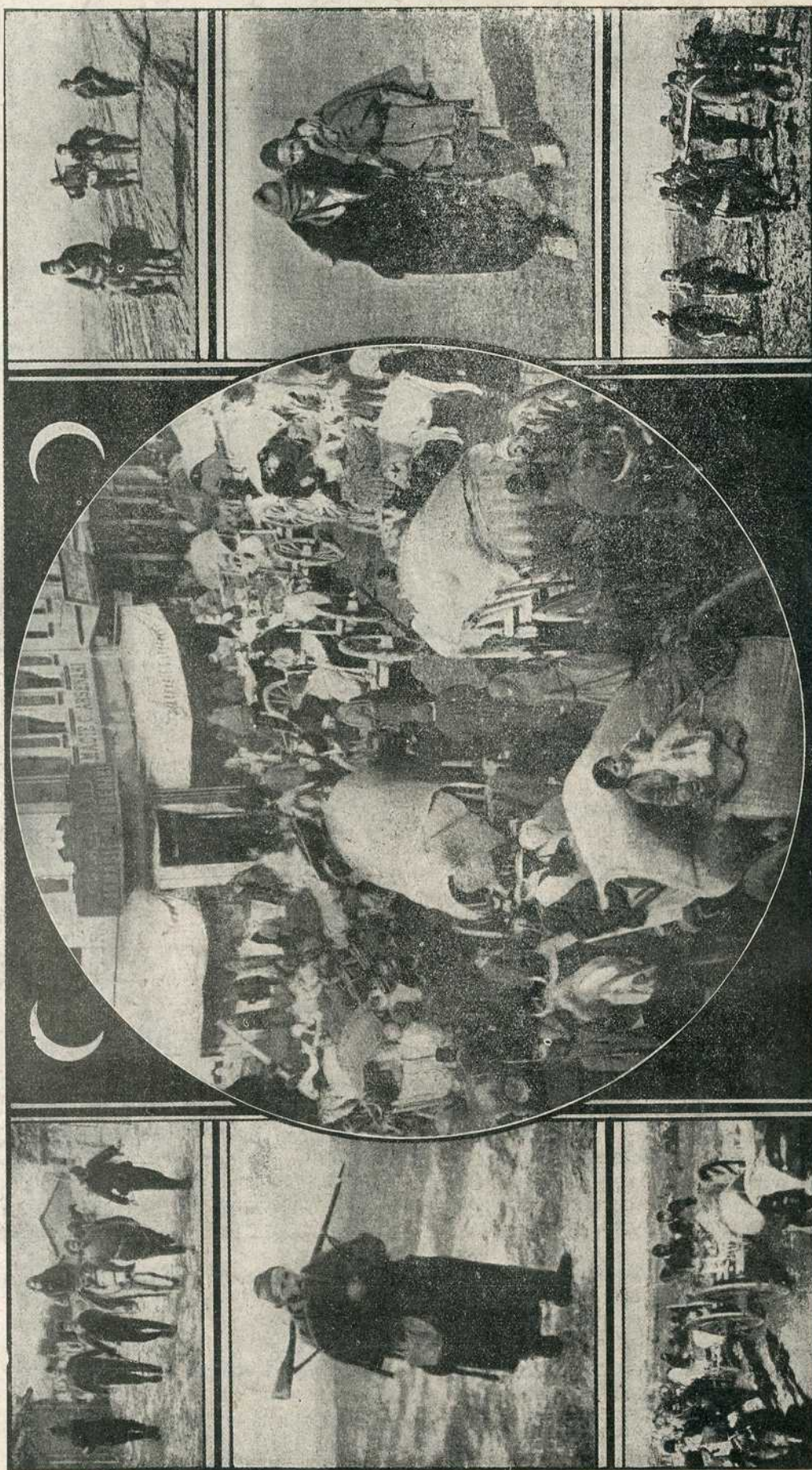
У очи дана бугарског мучког препада на наше трупе капетан Весовић, предосећајући да ће остати на бојном пољу, писао је својој мајци и ставио јој у аманет, да му тело, ако падне не пренесе, но да га покопају на месту погибије крај његових мртвих војника. Жеља му је испуњена.

Капетан Весовић био је трупни официр лепе интелигенције и солидне војничке спреме, лично веома симпатичан те је био радо виђен међу друговима. Неко време био је командир дворских жандарма. У првом рату особито се одликовао у борби са Џавид пашом на Шкумби, где је 13. марта тешко ранен. Но чим му је рана зацелила да се могао кретати вратио се у трупу, де првих дана рата с Бугавима падне као прави јунак. Слава му!

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Турска после пораза

Турци су у Балканском рату били зле среће, да су били бијени где год су се упустили у борбу. Они су, почев од Куманова, где су добили најјачи удар, били изложени самим поразима. Војска им је свуда била тучена и натерана у бегство, а пре војске бегало је муслманско грађанство, са оним што је собом могло понети, бојећи се хришћанске освете. Овде су седам слика, које представљају рањене и измучене војнике у повлачењу и бегства турских породица, од којих су многи платили главом од бездушних бугарских комита, који су бацали под нож све што је турско.